ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№1(2)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 312 sahifa,
20-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorligini aniqlash 16
Akramova Dildora Ergashboy qizi

Bola tarbiyasida o'yinning ahamiyati 21
Choriyeva Durdona Anvarovna, O'ktamova Nasiba Ravshan qizi

O'quvchilarning loyiha-tadqiqot faoliyatini tashkil etishning ilmiy asoslari 25
Sobirova Nilufar Azimboy qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish 29
Choriyeva Durdona Anvarovna, Ko'zibayeva Nasiba O'tkir qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiyani rivojlantirish texnologiyalari 32
Choriyeva Durdona Anvarovna, Allaberdiyeva Mardona O'tkirbek qizi

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy tarbiyalash mazmuni va vazifalari 37
Choriyeva Durdona Anvarovna, Mirsharafova Shahinabegim Saidabbos qizi

Gandbolchi sportchilarni jismoniy tayyorgarligida harakatli o'yinlarning tarbiyaviy rivojlantiruvchi vazifalari 41
Ibodullayeva Munira Atabek qizi

Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirishda noan'anaviy usullardan foydalanish samaradorligi 44
Yusufaliyeva Gulnora Abduraxmonovna

Modern Requirements for a Teacher's Pedagogical Skills in the Context of Digital Transformation in Education 49
Abira Bakhramova

Ta'lim muassasalarida o'smir yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beruvchi pedagogik omillar va shart-sharoitlar 54
Artikova Gulnoza Xasanovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtisodiy tarbiya berishning nazariy-pedagogik asoslari 57
Mamadaliyeva Nilufar Bahodirovna

Kognitiv lingvistika va konseptologiya masalalari 60
Meyliqulova Manzura Abdullayevna

Developing Law Students' Writing Competence Through the IRAC Method in Legal English Classes: A Comprehensive Study at TSUL 63
Noila Mustafoyeva

Tarixiy obidalarning restavratsiya jarayonlarining o'rganilish tarixi 67
Ochilov Davron Bahodir o'g'li

Oliy ta'limda baholash jarayonini avtomatlashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanishi 72
Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Mamadaliyeva Kamolaxon Xayrullo qizi

Tabiiy yorug'lik va barqaror energiya manbalarini integratsiyalashgan mini home loyihasi 76
Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, Qodirjonov Oyatillo Abdulboqi o'g'li

Talabalarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishda madaniy meros vositalarining pedagogik ahamiyati 80
Rajabova Matluba Toshkentboy qizi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari 83
Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi

Raqamli kommunikatsiyalarni o'smirlar shaxsiyatining rivojlanishiga ta'siri 86
Shomurotova Nigoraxon Nabijonovna

Talabalarning chizma geometriya fanini mustaqil bilish faoliyatiga oid kompetensiyalarini "Visio" dasturi vositasida rivojlantirish metodikasi 90
Tashimov Nurlan Erpolatovich

Shaxslararo munosabatlar – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida... 94
Uralova Muxabbat Sanjar qizi

O'zbek tili darslarida raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish tajribasi 98
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

Психологическая готовность разведенных людей к вступлению в новый брак и приоритеты при выборе партнера.. 101
Саидвалиева Шодия Рихсихужа кизи

Воспитание любви к прекрасному у дошкольников в развивающей предметно-пространственной среде: теоретико-методический аспект... 107
Терехова Ольга Евгеньевна, Темирова Барно Кёмхоновна

Методика формирования наблюдательности у детей 6–7 лет в процессе целенаправленных прогулок-наблюдений.. 111
Терехова Ольга Евгеньевна, Шокиржонова Мохира Илхомжон кизи

Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari 115
Artikbayeva Aziza Abror qizi

Zamonaviy darslarda guruhlarda ishlash metodikasi 118
Berdiyeva Lobar Norqobulovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faol rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanish.. 120
Esanova Maysara Umirovna

Logopediyada axborot texnologiyalarini qo'llash metodlari 124
Feruza Yusupova Akildjanovna

Axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va rivojlanish bosqichlari.. 130
Qodirov Farrux Ergash o'g'li, Allanazarova Anora Muxobir qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentsiyalarini rivojlantirish 134
Umarov Xusniddin

Bo'lajak talabalarning individual yondashuv asosida kasbiy-ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish 138
Arslonova Gulsora Kurbonovna

Ona tili darslarida til kompetensiyasini kognitiv-semantik yondashuv asosida shakllantirish..................... 142
Mo'minova Go'zalxon G'ulamjanovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari 147
Maxliyo Turopova Erkin qizi

Talabalarning kreativligini musiqiy-nazariy fanlar vositasida oshirish samaradorligi 153
Urinova Sabina Shuxrat qizi

Imijning ijtimoiy-psixologik fenomen sifatida talqini 160
Jo'rayeva Sohibjamol Norqobilovna

Inklyuziv kompetensiya tushunchasining ilmiy-nazariy asoslari 163
Abdubannobova Mahliyo Abdurashid qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari 167
Abdurasulova Dilnoza Abdug'ani qizi

Muxammas (taxmis) janrining o'zbek she'riyatidagi tarixiy taraqqiyoti va zamonaviy poetik talqinlari 170
Avazova Sitora

Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorigining asosiy shakllari... 173
Babayeva Dono Razzakovna, Erkinova Madinabonu Otabek qizi, Xolmatova O'g'iloy Tojiddin qizi

Yangi taraqqiyot davrida talaba-yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashninig ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida 177
Botirova Zohida Doniyor qizi

Logoritmikada sportga asoslangan o'yinlar 180
Dilfuza Ochilova Zayniddinovna

Jismoniy tarbiyaning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri (Andijon shahridagi Prezident maktabi tajribasi asosida)... 184
Ibragimov Shuhratbek Iminjonovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

Bolajak tarbiyachilarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlashda integrativ yondashuvning zaruriyati 188
Karimova Feruzaxon Zakirovna

Effective Techniques of Teaching Foreign Language Classes: a Sample of The 4CS Method 191
Khaitmuratova Zarina Sobirdjanovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual imkoniyatlarini tabiat bilan tanishtirish orqali shakillantirish .. 193
Maxmudova Durdona Mirkarimovna

O'quvchilarning kasbiy ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari 196
Mutallibjonov Ma'rufjon

Maktabgacha yoshdagi bolalarni kun tartibini to'g'ri tashkil etish 200
Muxtorova Mohira Ma'rufjon qizi

Aksiologik yondashuv asosida altruistik ko'nikmalarni shakllantirish jarayonida
ijtimoiy faoliyatni amalga oshirish 204
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi

O'smirlarda agressiv xulq-atvorini psixologik o'rganishning o'ziga xos xususiyatlari 207
Norqulova Dildora Shavkat qizi

Raqamlashtirish jarayonida bo'lajak muhandislarni ishlab chiqarish-texnologik
faoliyatiga tayyorlashning dasturiy-metodik ta'minoti 211
Nurov O'tkir Xudoyberdiyevich

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etilish 214
O'roqova Zilola Salomovna

Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarida amaliy tayyorgarlik tushunchasi va uning mazmun-mohiyati...... 217
Qaramanov Obid Xudayberdiyevich

Pedagoglar uchun sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlari 221
Qarshiyev Jamshid Murotaliyevich

Talabalarda psixologik moslashuvchanlikda refleksiya mohiyati va
kognitiv qobiliyatni rivojlantirish samaradorligi.. 226
Ravshanova Nargiza Norboyevna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida integrallashgan mashg'ulotarni tashkil etish.. 230
S. Irisova

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida marketing faoliyatini tizimli tashkil etishning nazariy asoslari 233
Sadikova Dilafruz Xusanovna, Qo'chqorova Munisa Anvar qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarning dialogik nutqini xalq ertaklari asosida rivojlantirish 237
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Abduraufova Muxayyo Xabibullo qizi

Bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik yondashuv 241
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Sanoqulova Gulasal Nurillo qizi

Sun'iy intellektni tibbiy oliy ta'lim o'quv dasturlarini ishlab chiqishda qo'llash:
innovatsion yondashuvlar va tajribalar 246
Toxirova Farida Olimjonovna

Talabalarni estetik tarbiyalashda milliy xalq o'yinlaridan foydalanish modeli... 251
Usarov Murodjon Mamarasul o'g'li

Xalqaro kimyo olimpiadalariga o'quvchilarni tayyorlashda xalqaro baholash
tadqiqotlariga asoslangan kreativ topshiriqlar va fanlararo integratsiyadan foydalanish metodikasi 254
Usmanov Baxtiyor Xabibullayevich

Xoja (Sayyid Poshshoxoja ibn Abdulvahhobxo'ja) va uning asarlarining
o'zbek nasridagi o'rni va ahamiyati.. 258
Valijonova Mahzunabonu

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvida diversifikatsiya:
tizimli yondashuv va rivojlanish strategiyalari 261
Xakimova Sevara Shavkat qizi

STEAM texnologiyasini nodavlat ta'lim tashkilotlarida ommalashtirishning ijobiy tomonlari....................... 264
Xallokova Maksudaxon Ergashevna, Melnikova Zaynura

Muhammad Sodiq Qoshg'ariy asarlarida ma'naviy-axloqiy tarbiya nazariyasi... 267
Moxira Niyozqulova Nuraliyevna

Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ona tili fanini o'qitish kompetentligini rivojlantirish metodikasi (AQSh tajribasi) 270
Olimjonova Dilnavoz Maribjon qizi

Xalqaro baholash dasturlari mohiyati va ahamiyati 274
Vohidova Ibodat Hurmatullayevna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim-tarbiya jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv 277
Xujamiyarov Sa'dullo Choriyevich

Davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida jamoatchilik nazorati samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish 281
Xusanova Dilraboxon Botiraliyevna

Talabalarning jismoniy tayyorgarligida suzish mashg'ulotlarining ta'siri 285
Zuxriddin Nasibovich Boboshev

Bo'lajak o'qituvchilarni milliy-ma'naviy qadryatlar asosida tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari 289
Abdullayev Muxammadimin Egamberdiyevich, Dadabayev Akramjon Askaraliyevich

Использование чат-ботов в образовательном процессе 294
Мадаминова Наргизахон Жахонгир кизи

Формирование гендерной культуры детей старшего дошкольного возраста в контексте государственной стратегии Узбекистана 298
Намазбаева Лола Закировна, Тиллабаева Малика Хабибуллаевна

STEAM технологии в дошкольном образовании 302
Садикова Дилафруз Хусановна

Системная модель социально-эмоционального обучения в Узбекистане: интеграция подходов, основанных на школьном образовании и партнерстве семьи и школы 307
Санакулова Нигора

TALABALARNI ESTETIK TARBIYALASHDA MILLIY XALQ O'YINLARIDAN FOYDALANISH MODELI

Usarov Murodjon Mamarasul o'g'li
Andijon davlat pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim tashkilotlarida talabalarning estetik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonida milliy xalq o'yinlaridan foydalanishning pedagogik jihati o'rganib chiqilgan. Tadqiqotda milliy o'yinlarning estetik, ma'naviy-tarbiyaviy va ijtimoiy ahamiyati ochib berilgan, ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning mazmuni, shakllari va metodlari yoritilgan. Taklif etilayotgan model talabalarda estetik did, milliy qadriyatlarga hurmat, ijodiy tafakkur hamda madaniy ongni shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: estetik kompetensiya, milliy xalq o'yinlari, pedagogik model, estetik tarbiya, milliy qadriyatlar, oliy ta'lim.

Abstract: This article examines the pedagogical aspects of using national folk games in the process of developing aesthetic competencies among students in higher education institutions. The study reveals the aesthetic, moral, and social significance of national games and highlights the content, forms, and methods of their integration into the educational process. The proposed pedagogical model contributes to the formation of aesthetic taste, respect for national values, creative thinking, and cultural awareness among students.

Key words: aesthetic competence, national folk games, pedagogical model, aesthetic education, national values, higher education.

Аннотация: В данной статье рассматривается педагогический аспект использования национальных народных игр в процессе формирования эстетических компетенций студентов высших образовательных учреждений. В исследовании раскрывается эстетическое, духовно-нравственное и социальное значение национальных игр, а также освещаются содержание, формы и методы их интеграции в образовательный процесс. Предлагаемая педагогическая модель способствует формированию у студентов эстетического вкуса, уважения к национальным ценностям, творческого мышления и культурного сознания.

Ключевые слова: эстетическая компетенция, национальные народные игры, педагогическая модель, эстетическое воспитание, национальные ценности, высшее образование.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida oliy ta'lim tizimi oldida nafaqat raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash, balki ma'naviy yetuk, estetik didga ega, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglay oladigan shaxsni tarbiyalash vazifasi ham turibdi. Ayniqsa, yoshlarning estetik kompetensiyalarini shakllantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Estetik kompetensiya shaxsning go'zallikni anglash, baholash, yaratish hamda estetik qadriyatlarni hayot faoliyatida qo'llay olish qobiliyatini ifodalaydi. Bu jarayonda milliy xalq o'yinlari muhim tarbiyaviy vosita bo'lib, ular yoshlarning estetik hissiyotlari, ijodiy faolligi va madaniy tafakkurini rivojlantiradi. Shu nuqtai nazardan, talabalarning estetik kompetensiyalarini tarbiyalashda milliy xalq o'yinlaridan foydalanishning ilmiy asoslangan pedagogik modelini ishlab chiqish muhim ilmiy-pedagogik muammo hisoblanadi. Talabalarning estetik kompetensiyalarini shakllantirishda milliy xalq o'yinlaridan foydalanishning samarali pedagogik modelini ishlab chiqish va uning amaliy ahamiyatini asoslash mazkur tadqiqotning ustuvor yo'nalishi sifatida belgilanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Milliy xalq o'yinlari masalasi pedagogika, etnografiya, madaniyatshunoslik, jismoniy tarbiya va xalq pedagogikasi fanlarining muhim tadqiqot obyektlaridan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda milliy xalq o'yinlari xalqning tarixiy tajribasi, ma'naviy dunyoqarashi, mehnat faoliyati va ijtimoiy munosabatlarini aks ettiruvchi madaniy hodisa sifatida talqin etiladi. Sharq mutafakkirlari asarlarida o'yin faoliyati shaxs kamolotining muhim

omili sifatida e'tirof etilgan. Jumladan, Abu Rayhon Beruniy o'z asarlarida xalqning turmush tarzi va urf-odatlari bilan bog'liq mashg'ulotlar, o'yin va tomoshalarning tarbiyaviy ahamiyatiga alohida e'tibor qaratgan. Uning qarashlarida o'yin insonning jismoniy va aqliy rivojlanishida muhim vosita sifatida talqin qilinadi. Alisher Navoiy ijodida ham xalqona tomoshalar, musobaqalar va o'yinlar inson ruhiyatini boyituvchi, jamiyatda hamjihatlikni mustahkamlovchi omil sifatida tasvirlangan.

Xalq pedagogikasi doirasida milliy xalq o'yinlari yosh avlodni tarbiyalashning muhim vositasi sifatida o'rganilgan. A. Avloniy "Turkiston bolalar tarbiyasi" asarida tarbiya jarayonida xalq an'analari, urf-odatlari va o'yinlaridan foydalanish zarurligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, xalq o'yinlari bolalarda halollik, mardlik, intizom va jamoaviylik sifatlarini shakllantiradi.

Tursunov N., Saidova D., Xudoyberdiyev S. kabi olimlarning tadqiqotlarida xalq pedagogikasi va milliy o'yinlarning uzviy bog'liqligi ilmiy asoslab berilgan. Ushbu mualliflar milliy o'yinlarni tarbiyaning tabiiy, samarali va yosh xususiyatlariga mos vositasi sifatida baholaydilar. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, xalq pedagogikasiga oid tadqiqotlarda milliy o'yinlar ko'proq axloqiy va ma'naviy tarbiya vositasi sifatida yoritilgan bo'lib, estetik hamda kompetensiyaviy yondashuvlar yetarlicha chuqur tadqiq etilmagan.

Bu fikrlar milliy xalq o'yinlarining estetik va ma'naviy ahamiyati qadimdan e'tirof etilganini ko'rsatadi. Estetik kompetensiya tushunchasining mazmunini ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilish, milliy xalq o'yinlarining estetik va tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash, talabalarda estetik kompetensiyalarni rivojlantirish mezon va ko'rsatkichlarini belgilash, milliy xalq o'yinlariga asoslangan pedagogik modelni ishlab chiqish hamda modelning ta'lim jarayonidagi samaradorligini asoslash ushbu tadqiqotning asosiy vazifalari hisoblanadi. Estetik kompetensiya tushunchasining nazariy asoslariga ko'ra, u shaxsning estetik ong, estetik his-tuyg'u, estetik faoliyat va estetik baholash ko'nikmalarining integratsiyalashgan tizimi sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik adabiyotlarda estetik kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlardan iborat deb qaraladi:

- kognitiv komponent – estetik bilimlar, san'at va madaniyat haqidagi tasavvurlar;
- emosional-qadriyat komponent – go'zallikka bo'lgan munosabat va estetik ehtiyoj;
- faoliyat komponenti – estetik faoliyatda ishtirok etish va ijodiy ko'nikmalar;
- refleksiv komponent – estetik baholash va o'z-o'zini tahlil qilish.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Talabalarning estetik kompetensiyalarini rivojlantirishda mazkur komponentlarning uyg'unligi muhim ahamiyatga ega. Milliy xalq o'yinlarining pedagogik va estetik ahamiyati shundan iboratki, ular xalqning tarixiy tajribasi, urf-odatlari, estetik qarashlari va madaniy merosini o'zida mujassam etgan noyob tarbiyaviy vosita hisoblanadi. Milliy xalq o'yinlari nafaqat jismoniy rivojlanishga, balki estetik, axloqiy va ijtimoiy tarbiyaga ham xizmat qiladi. Milliy o'yinlarning estetik imkoniyatlari harakatlarning ritmikligi va uyg'unligi, o'yin jarayonidagi musiqiylik va obrazlilik, milliy liboslar, ramzlar va an'analar bilan bog'liqligi, shuningdek jamoaviylik va ijodkorlik muhitining mavjudligida namoyon bo'ladi. Shu sababli milliy xalq o'yinlari talabalarning estetik didini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Talabalarda estetik kompetensiyalarni tarbiyalash mezonlari tadqiqot doirasida aniqlanib, ular bilim mezoni – estetik tushunchalar va milliy o'yinlar haqidagi bilim darajasi, qadriyat mezoni – estetik va milliy qadriyatlarga munosabat, faoliyat mezoni – estetik faoliyatda ishtirok etish faolligi, ijodiy mezon – estetik ijodkorlik va tashabbuskorlikdan iborat etib belgilandi. Har bir xalqning asrlar davomida shakllangan boy madaniy merosi mavjud bo'lib, uning muhim tarkibiy qismlaridan biri milliy xalq o'yinlaridir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Milliy xalq o'yinlari xalqning turmush tarzi, tarixiy taraqqiyoti, mehnat faoliyati, urf-odatlari va dunyoqarashi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, avloddan-avlodga o'tib, jamiyat taraqqiyotida muhim tarbiyaviy vosita sifatida xizmat qilib kelgan. Bugungi globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash dolzarb masalaga aylanmoqda, aynan shu jarayonda milliy xalq o'yinlari yoshlarning jismoniy, aqliy, estetik va ma'naviy kamolotini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Shu bois milliy xalq o'yinlarini ilmiy-nazariy jihatdan o'rganish, ularning tarbiyaviy imkoniyatlarini tahlil qilish va ta'lim jarayoniga tatbiq etish bugungi pedagogika fanining muhim vazifalaridan biridir. Mazkur mezonlar asosida estetik kompetensiyaning past, o'rta va yuqori darajalari aniqlanadi.

Milliy xalq o'yinlaridan foydalanishning pedagogik modeli maqsadli blok – talabalarda estetik kompetensiyalarni milliy xalq o'yinlari asosida shakllantirish, mazmuniy blok – milliy xalq o'yinlarining estetik mazmuni, milliy qadriyatlar va madaniyat elementlari hamda estetik tarbiya bilan bog'liq bilimlar, faoliyatli blok – interaktiv o'yin mashg'ulotlari, ijodiy topshiriqlar, jamoaviy va individual o'yin shakllari, natijaviy blok – estetik kompeten-

siyalarning shakllanish darajasi, talabalarning estetik didi va ijodiy faolligidan iborat etib belgilandi. Modelni amalga oshirish shart-sharoitlari sifatida ta'lim jarayoniga milliy xalq o'yinlarini tizimli kiritish, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini ta'minlash, estetik muhitni yaratish va talabalarning faolligini rag'batlantirish zarurligi ko'rsatildi.

Milliy xalq o'yinlarining tarixiy shakllanishi qadimiy davrlarda mehnat faoliyati, ovchilik, chorvachilik va dehqonchilik jarayonlari bilan bog'liq holda kechgan bo'lib, dastlabki o'yinlar insonning tabiat bilan munosabati, tirikchilik ehtiyojlari va ijtimoiy hayotini aks ettirgan. O'rta Osiyo hududida shakllangan milliy xalq o'yinlari xalqning ko'p asrlik tarixi, ijtimoiy hayoti va madaniyati bilan uzviy bog'liq bo'lib, "Ko'pkari", "Kurash", "Oq terakmi, ko'k terak", "Chillak", "Arqon tortish", "Beshtosh" kabi o'yinlar xalq orasida keng tarqalgan va nafaqat jismoniy chiniqish, balki ijtimoiy hamda ma'naviy tarbiya vositasi sifatida ham xizmat qilgan.

Tarixiy manbalarda milliy o'yinlar xalq bayramlari, marosimlar va ommaviy tadbirlarning ajralmas qismi sifatida tilga olinadi. Tadqiqot natijalari va tahlili shuni ko'rsatdiki, milliy xalq o'yinlari asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarning estetik kompetensiyalarini sezilarli darajada oshiradi, tajriba guruhida estetik kompetensiyaning yuqori darajasi nazorat guruhiga nisbatan ancha yuqori bo'lgan.

XULOSA

Milliy xalq o'yinlari talabalarning estetik kompetensiyalarini tarbiyalashda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Taklif etilgan model talabalarda estetik ong, milliy qadriyatlarga hurmat va ijodiy faollikni shakllantirishga xizmat qiladi hamda oliy ta'lim muassasalarida estetik tarbiyani takomillashtirishda samarali qo'llanishi mumkin. Milliy xalq o'yinlari xalqning asrlar davomida shakllangan boy ma'naviy va madaniy merosining ajralmas qismi bo'lib, ular yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalashda muhim ijtimoiy-pedagogik ahamiyatga ega. Tadqiqot jarayonida milliy xalq o'yinlarining kelib chiqishi, rivojlanish bosqichlari, mazmun-mohiyati hamda ularning tarbiyaviy imkoniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilindi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, milliy xalq o'yinlari yoshlarning jismoniy rivojlanishini ta'minlash bilan birga, ularda axloqiy fazilatlar, ijtimoiy faollik, estetik did va milliy o'zlikni anglash tuyg'usini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

O'yin jarayonida shakllanadigan jamoaviylik, intizom, mas'uliyat, halollik va o'zaro hurmat kabi sifatlar yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy hayotida muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy xalq o'yinlarining pedagogik jihatdan samaradorligi ularning tabiiyligi, qiziqarliligi va yoshlarning psixologik xususiyatlariga mosligi bilan izohlanadi. O'yin faoliyati orqali ta'lim-tarbiya jarayoni jonlanadi, yoshlarning bilimlarni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqishi ortadi va ijodiy faolligi rivojlanadi. Bu holat milliy xalq o'yinlarini zamonaviy ta'lim tizimiga integratsiya qilish zarurligini asoslab beradi. Tadqiqot natijalari milliy xalq o'yinlarining estetik tarbiyadagi o'rnini alohida ta'kidlaydi. O'yinlardagi harakatlarning uyg'unligi va ritmikligi, milliy kuy-qo'shiqlar, ramzlar hamda an'analar yoshlarning estetik hissiyotlarini rivojlantiradi, go'zallikni anglash va baholash ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa estetik kompetensiyaning tarkibiy qismlarini izchil rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, milliy xalq o'yinlari yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularni tarixiy-madaniy meros bilan tanishtirish va milliy g'ururni shakllantirishda samarali vosita ekanligi aniqlandi. Globallashuv sharoitida ushbu jihat ayniqsa dolzarb bo'lib, milliy o'yinlar orqali yoshlarning madaniy immunitetini mustahkamlash imkoniyati mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, 2008.
2. Abdullayeva M. Estetik tarbiya asoslari. – Toshkent, 2016.
3. Xudoyberdiyev S. Milliy xalq o'yinlarining pedagogik ahamiyati. – Toshkent, 2019.
4. Saidova D. Talabalarda kompetensiyaviy yondashuv asoslari. – Toshkent, nashr yili ko'rsatilmagan.
5. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
6. O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2015.
7. Avloniy A. Turkiston bolalar tarbiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 1992.
8. Fitrat A. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Fan, 1996.
9. Beruniy A. R. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. – Toshkent: Fan, 1968.
10. Alisher Navoiy. Mukammal asarlar to'plami. – Toshkent: Fan, 1987.
11. Saidova D. Xalq pedagogikasi asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
12. Xudoyberdiyev S. Milliy xalq o'yinlarining pedagogik asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.